

BUZINKAY GÉZA:
BEM JÓZSEF MAGYARORSZÁGRA ÉRKEZÉSE ÉS SEBÉNEK
KEZELÉSE¹
(1848. OKTÓBER 30.)

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével**
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád

Bem József – aki a magyar nemzet jelképpé vált közös nagy alakjai közé tartozik – 1848–49-ben majd egy évig küzdött a magyar szabadság ügyéért. A 19. század azon történelmi alakjai közül való volt, akiknek kalandos természete összetalálkozott a kor nyújtotta nagy lehetőségekkel, s újra meg újra, más-más helyen feltűnve is mindig ugyanazért harcolhatott: hivatásos forradalmár volt.

Ismert tény, hogy 1848 őszén érkezett Bécsből Magyarországra. A bécsi forradalom elbukása, a magyar forradalmi csapatok schwechati veresége idején, október utolsó napjaiban történt ez. Az első hivatalos értesítés Bem megérkezéséről a Pressburger Zeitung november 1-jei számában jelent meg. „Bem József lengyel tábornok Bécsből, hol Windischgrätz kiadatását követelte, menekülven, Pozsonyba érkezett” – szolt a híradás.² Ugyanennyire kevésbé részletezve mondta el maga Bem is átjövételének történetét: október 29-én, a bécsi Jägerzeilén álló barikádon sebesült meg. Aznap

„...felszólítám az Aula bizottmányát, hogy ámbátor a város elhagyására vagyok felszólítva – mondta Bem a Közlöny 1848. november 12-i számának közlése szerint –, de ha ők védelmezni akarják magukat, velük maradok az utolsó percig. A deákok gyűlést tartottak és felelék nekem, hogy... értesültek, hogy nekem Magyarhonba kell sietnem, hol most hasznosabb szolgálatot tehetek s hova ők is követni fognak... Ekkor elhagytam Bécsset és útlevelemmel, melyet barátaim számomra eszközöltek, eljöttem Magyarhonba.”³

Bem Magyarországra érkezéséről ezeken az adatsorokon kívül még Guyon Richárd tábornok naplója⁴ nyújt némi felvilágosítást, visszaemlékezése azonban pontatlan.⁵

---

¹ Forrás: Buzinkay Géza: Bem József Magyarországra érkezése és sebének kezelése 1848. október 30. = Communicationes ex Bibliotheca Historiae Medicae Hungarica 60–61 (1971) pp. 331–334.

² Kovács Endre: Bem József. Bp., 1954. p. 271.

³ Uo. p. 269.

⁴ OSzK Quart. Germ. 985.

⁵ „...épp akkor [ti. Nagyszombatban] találkoztam Bem tábornokkal, midőn a várost elhagyandó valék. Ő azt mondta, hogy Bécsből van útban Pest felé, a magyar kormányhoz. Fölkértem őt, hogy kövessen engem, mint néző, minthogy legközelebbi napra csatát reméltem s meg akartam neki mutatni, hogy miként rohannak az újonc magyar csapatok a tűzbe. Bem elfogadta meghívásomat.” Az idézet forrása: Márkus László: Guyon Richárd. Bp., 1955. p. 51.;

Guyon itt néhány napot tévedett visszaemlékezésében. Már csak akkor találkozott Bemmellel, amikor az Kossuth utasítására Pozsonyból Nagyszombatba ment. Lásd Márkus id. művében (p. 148.).

Talán Guyon kéziratos naplójának ismeretében közli a Felvidék cikkírója e továbbiakban bemutatandó írásban a Guyonéval megegyező időrendet. Guyon naplójának ismeretét valószínűnek tartjuk, mert a Felvidék segédszerkesztője, Grünner Márton ’A tótok lázadása 1848–1849-ben’ címmel könyvet írt. A könyv megjelenéséről nincs adatunk, de előfizetési felhívása a Felvidék 1880. egyik számában megjelent. Kérdéses azonban továbbra is, hogy az orvos naplójára támaszkodó leírás e

Egy rövid életű hetilap – a Szeniczen⁶ 1879–1880-ban megjelent Felvidék – első, „mutatvány”-számában közölt egy érdekes naplórészletet.⁷ Utalt arra, hogy később visszatér rá, erre azonban nem került sor. A napló publikált része is újszerű: Bem megérkezését és sebének kezelését írta le „elsősegélyt” nyújtó orvosa. Az újság, sajnos, nem pontosan idézi a napló szövegét, hanem a történelmi események megfestésével – amelyek azonban néha pontatlanok – kerek történetként adja elő. Hitelessége ennek ellenére valószínű: a bizonyosan a naplójegyzetekre támaszkodó részek a történelemtudomány által megállapított kronológiával egyeznek, s a cikk tényközlésen túl láthatólag semmi szenzációra nem törekszik. Ezért a cikket bevezető történelmi képfestést mellőzve, érdemes közölni a szöveget, mint ami nemcsak orvostörténeti, hanem történelmi szempontból is eddig ismeretlen adatot hoz nyilvánosságra.

„Bem Magyarországra való jövelele 1848-ban Szeniczen keresztül.”⁸

...G. járási főorvoshoz⁹ éjfél után egy magyar honvédtiszt állít be, és katonai rövidséggel felszólítja azt, hogy vegye magához sebészeti műszereit és kövesse őt haladéktalanul ő excellentiájához. Nevet azonban nem említett. Az orvos néhány percznyi készülődés után követte a honvédtisztet a báró Schmerzing-féle kastélyba, hová a magyar tábornok szállásolva volt. Itt a nagy teremben tábornoki tiszték ültek egy asztal körül. Az orvos belépve Guyon által fogadtatott, ki őt egy kis alkovenbe vezette, hol egy borotvált arcú, rövidre nyírt egyén feküdt az ágyban. Az orvos egyáltalában nem gyanította a patiens kilétét, csak annyit tudott felőle, hogy excellentiás úr. A beteg mosolyogva fogadta látogatóját, és német nyelven, melyből azonban erősen kiritt az idegen kiejtés, magyarázni kezdé, hogy egy kis baj van; bámulatos flegmával felemelte ingét, és jobboldalán a harmadik s negyedik borda közt egy tátongó szurássebre mutatott. Az orvos műszereivel megvizsgálván a sebet kijelenté, hogy abban idegen anyag van, mit okvetlenül el kell távolítani. „Ah! igaza van!” – mondá az öreg úr, – „mikor a szurást kaptam egy csomó vattát tettem bele hogy a vérzést meg akadályozzam, csak tessék egész bátran eltávolítani, ha nincs rá szükség.” Az orvos, hogy ezen anyag eltávolítását eszközölje, kissé megnagyította a sebet, mely fájdalmas műtét alatt a sebesültnek egy arcizma sem rándult meg. Gondosan bekötözve azt már távozni akart, midőn a beteg figyelmeztette, hogy a baloldalon is baj van, és mielőtt az orvos megakadályozhatta volna hirtelen megmozdult és a balcsipőjén egy surló kartács lövés okozta zuzodást mutatott. Miután az orvos ezen sebet nagy figyelemmel bekötözte, távozni akart felajánlván szolgálatát másnapra, mit az öreg úr mosolyogva és azon megjegyzéssel utasított vissza, hogy néhány óra múlva okvetlenül el kell utaznia különben is reméli, – tevő szívélyesen hozzá – hogy sebei a szorgos bekötözés¹⁰ (!) folytán két napig nem fogják háborgatni. ezzel, névjegyét átnyújtva az orvosnak és azét egy szívélyes kézszorítás kíséretében elfogadva, az orvos eltávozott és két óra múlva az akkori szeniczi szolgabíró kocsiján, az öreg úr is, ki miként olvasóink sejteni fogják Bem volt a híres (!) szabadsághős.

Az itt elmondottak, miknek hitelessége minden kételyen felül áll, 1848 október 30-ikának éjjelen történtek, mikor is Bem az okt. 28-iki bécsi csillagtorlasznál vívott borzasztó utcai harcz után Bécsből menekülni volt kénytelen. Felette jellemző az öreg úr bámulatos ügyességére, hogy

---

részlete vajon az orvos naplójából vagy a cikkíró kiegészítéséből származik-e. Mindenesetre valószínűbb, hogy az eredeti naplóban nem Guyon lehetett megnevezve, vagy felvidéki szerepét később megismerve utóbb lett betoldva, mert joggal feltételezhetjük, hogy egy járási főorvos 1848 őszén nem ismerte fel Guyon Richárdot.

⁶ Nyitra megyei mezőváros, ma Senica Szlovákiában.

⁷ Felvidék. Társadalmi és szépirodalmi heti közlöny. Szerk.: Adamovich Bálint. Szenicz, 1879. Mutatványszám. 4. 1. (Csarnok rovat.)

⁸ A közölt cikk lap alji jegyzetében: „E nagyérdekű adatokat egy jelenleg is gyakorló orvos naplójából vettük, ki ez események személyes részvevője volt, és ki szíves volt ezt, valamint egyéb érdekes feljegyzéseit, a közlő rendelkezésére bocsátani. Szerk.”

⁹ A kezdőbetű alapján sajnos nem sikerült megállapítani az orvos kilétét. – Fáradozásáért ezúton is köszönetet mondunk Dr. Duka Zólyomi Norbertnek és a Senicai Járási Levéltárnak.

¹⁰ Számos sajtóhiba nehezíti a lap olvasását. A szerkesztőség elnézést kért ezért (id. cikk p. 3.): „Lapunk egyelőre Szakolczán nyomattatik, olyan nyomdában, hol négy tot lap jelenik meg s a hol az összes nyomdai személyzet egy árva szót nem tud magyarul. Könnyen elképzelhető, hogy correctornak nem lehet valami irigylésre méltó (!) dolga. Az első kefelevonatból néha alig lehet kitűnni (!), hogy az embernek magyar nyelvvel (!) van dolga.”

mint sikerült neki a közbeső ellenséges hadtestet megkerülni és ugyszolván azoknak orra előtt Szeniczre eljutni. Másnap, október 31-ikén már Nagyszombaton keresztül Possonyban volt, hol Kossuthal találkozott.

Ezen történelmi tényekkel úgy hiszszük kellőleg igazolva van azon állításunk, hogy Bem Magyarországra való jöretelekor (!) első éjszakáját Szeniczen tölté.

Ámde az orvosra nézve hivatásának teljesítése csaknem végzetszerű következményekkel bírt, mert később haditörvényszék ele állítatva Dr. Sch...anditor által a többek közt azzal is lett vádolva, hogy már előbb Bécsben Bemtől politikai missiot kapott és hogy egyenesen az ő kalauzolása folytán sikerült Bemnek Magyarországra jutni. A véletlen ugyan megmenté a derék orvost a kötélről, és nagyon megelégedhetett, hogy sebkötőzés orvosi honorariuma csak 5 havi várfogság volt.”